

OHJEET VÄITÖSKIRJAN ESITARKASTAJILLE JA VASTAVÄITÄJÄLLE

OHJEET VÄITÖSKIRJAN ESITARKASTAJILLE

Väitöskirjan esitarkastuksen tarkoituksena on varmistaa, että väitöskirjatyö ennen väittelyluvan myöntämistä täyttää tieteelliset ja muodolliset vaatimukset. Lisäksi esitarkastusmenettely yleensä parantaa kirjoitustyön tasoa. Tämän vuoksi on erittäin tärkeää, että esitarkastus tehdään huolellisesti ja että tiedekunnalla on väittelylupa-anomusta käsitellessään käytössään mahdollisimman selkeät lausunnot.

Erityisesti toivotaan esitarkastajalta selkeää kantaa siitä, onko väitöskirjan pohjana oleva tutkimustyö katsottava riittäväksi, vai ovatko lisätutkimukset tarpeen. Vastaavasti tulee arvioida kirjoitustyö, ja määritellä riittävän seikkaperäisesti ne kohdat, jotka kaipaavat uudelleen käsittelyä tai lisämuokkausta. Esitarkastajan lausunto voi olla vapaamuotoinen, mutta siinä pyydetään ottamaan kantaa alla lueteltuihin kohtiin. Näistä kohdat 1–5 koskevat tutkimustyön tasoa, kohdat 6–8 kirjoitustyön tasoa. **Lisäksi esitarkastajaa pyydetään vapaamuotoisen kirjallisen lausuntonsa ohella täyttämään ja liittämään lausuntoonsa lausuntopyynnön mukana toimitettava arviointilomake.**

1. Väitöskirjan yleinen luonne

Väitöskirjan tieteellisen sisällön lyhyt kuvaus.

2. Aihe ja kysymyksenasettelu

Aiheen omintakeisuus ja tieteellinen painoarvo. Onko aihe asianomaisen tutkimussektorin alalla keskeinen ja ajankohtainen, sekä oleellista ongelma-aluetta käsittelevä? Miten paljon samasta aiheesta on olemassa aikaisempia tutkimuksia? Onko kysymyksenasettelu mielekäs ja tieteellisesti relevantti?

3. Aineisto

Aineiston laatu, laajuus ja soveltuvuus tutkimusongelman selvittämiseksi. Onko aineiston keruu tapahtunut tieteellisesti pätevällä tavalla? Mahdollisen verrokkiaineiston sopivuus ja riittävyys. Onko väittelijä itse suorittanut aineiston keruun ja esihavaintojen teon, ja mikä on ollut hänen osuutensa niiden jatkokäsittelyssä?

4. Menetelmät

Kuvaus menetelmistä ja arvio niiden omintakeisuudesta, luotettavuudesta, vaikeusasteesta ja soveltuvuudesta. Onko asetetun ongelman selvittäminen edellyttänyt uusien menetelmien kehittämistä tai tunnettujen menetelmien uudenlaista ja omintakeista sovellutusta, vai perustuuko väitöskirja esim. valmiista aineistosta kerättyihin tai rutiininomaisesti koottuihin tuloksiin? Mikäli väitöskirja koostuu osatutkimuksista, toivotaan asiantuntijan arviota väittelijän henkilökohtaisesta osuudesta. Väittelijän tekemä selvitys omasta työpanoksestaan osatöissä liitetään esitarkastajalle lähetettävään kirjeeseen.

5. Tulokset ja johtopäätökset

Arvio tehtyjen havaintojen luotettavuudesta ja tieteellisestä merkityksestä. Onko kyseessä oleelliselta osalta jo muualla tehtyjen havaintojen varmistaminen, vai sisältyykö tuloksiin uusia havaintoja, ja mikä on näiden tieteellinen merkitys? Ovatko tulosten perusteella tehdyt johtopäätökset oikeutettuja? Onko tulosten tilastollinen käsittely riittävä, ja onko käytetty tilanteeseen sopivia tilastollisia menetelmiä?

6. Kirjoituksen jäsentely ja esitystapa

Lyhyt selvitys käsikirjoituksen rakenteesta ja eri osien laajuudesta sivumäärinä. Onko jäsentely onnistunut, ja ovatko käsikirjoituksen eri osat sopivassa suhteessa toisiinsa? Tieteellisen esityksen tyylistä, sekä kieli- ja painoasusta on niin ikään syytä lausua mielipide.

7. Osoitettu tutkimusalan tuntemus

Arvio perustuu lähinnä kirjallisuuskatsauksen tasoon. Ovatko kirjallisuusviitteet ajankohtaisia ja kattavia? Onko kirjallisuuskatsaus laajuudeltaan ja sisällöltään sopiva? Hallitseeko väittelijä aihepiirin kirjallisuuden kriittisellä otteella, ja pystyykö hän erittelemään aikaisempien julkaisujen ansiot ja heikkoudet?

8. Pohdinnassa osoitettu kypsyy

Pohdintaosan asiallisuus, kriittisyys ja selkeys. Onko väittelijä onnistunut erittelemään omien töittensä heikkoudet ja ansiot sekä vertaamaan kriittisellä tavalla omia tutkimustuloksiaan aiempaan kirjallisuuteen? Ovatko tehdyt johtopäätökset asiallisessa suhteessa kysymyksenasetteluun, väitöskirjatyön tuloksiin ja alan aikaisempaan tietoon?

Esitarkastajan lausunto päättyy erilliseen yhteenvetoon, johon tulee sisältyä 1) lyhyt kuvaus tutkimuksen luonteesta, 2) tutkimuksen merkityksellisimmät tulokset ja suurimmat ansiot, 3) käsikirjoituksen laatu, 4) todetut puutteet ja mahdollisuudet niiden korjaamiseksi ja 5) väittelykelpoisuutta koskeva kannanotto.

Vähäisistä puutteista ja virheistä esitarkastaja voi neuvotella väittelijän kanssa ja sopia niiden korjaustavasta. Jos todetut puutteet ovat huomattavia tai koskevat tärkeää kohtaa (esim. menetelmien luotettavuutta tai aineiston riittävyttä), tulee esitarkastajan toimittaa lausuntonsa tiedekuntaan väittelylupaa puoltamatta, jolloin tiedekunta päättää jatkotoimenpiteistä. **Puoltavaa lausuntoa ei tule antaa ennen kuin väitöskirjan käsikirjoitus on kirjoitettu sellaiseen muotoon, että esitarkastaja voi hyväksyä sen varauksettomasti.**

Esitarkastaja voi esittää väitöskirjatyölle kunniamainintaa, mikäli kyse on poikkeuksellisen hyvästä väitöskirjatyöstä. Perustelu kunniamaininnasta kirjataan esitarkastuslausunnon liitelomakkeeseen. Poikkeuksellisen ansiokkaalle väitöskirjatyölle voidaan asiantuntijoiden (vastaväittäjä, esitarkastajat) esityksestä antaa kunniamaininta.

OHJEET VIRALLISEN VASTAVÄITÄJÄN LAUSUNNON LAATIMISEEN

Vastaväittäjän lausunto koostuu väitöskirjan ja väitöstilaisuuden arvioinnista. Lausunto on lähtökohtana tiedekuntaneuvostolle sen päättäessä väitöskirjatyön hylkäämisestä tai hyväksymisestä. Tämän vuoksi on tärkeää, että vastaväittäjä lausunnossaan selvästi ilmaisee 1) väitöskirjatyön puutteet, 2) väitöskirjatyön ansiot, 3) selvän kantansa väitöskirjatyön hylkäämisestä tai hyväksymisestä.

Vastaväittäjän lausunto voi olla vapaamuotoinen, mutta soveltuvin osin siinä voi käyttää niitä kohtia, jotka on mainittu ohjeissa esitarkastajalle (ks. edellä). Vastaväittäjän tulee sisällyttää lausuntoonsa lyhyt kuvaus ja arvostelu julkisesta tarkastuksesta ja tarkastustilaisuudessa käytetyistä muiden läsnäolijoiden puheenvuoroista.

Vastaväittäjän lausunto päättyy erilliseen yhteenvetoon. Siinä on syytä selvästi mainita, onko tarkastetun tutkimuksen aihe ollut relevantti, sen käsittely tieteellisen menetelmän kriteerit täyttävä ja väitöskirja muutoin omintakeinen ja täysipainoinen. Onko kyse aikaisempien tulosten varmentamisesta, aikaisemmin tehtyjen, mutta hajanaisten ja epävarmojen havaintojen täydentämisestä, vai tuodaanko väitöskirjassa oleellista uutta asianomaisen tieteenalan piiriin? Erityisesti on mainittava, jos väitöskirja sisältää ao. tutkimusalan piirissä keskeisen tärkeitä uusia havaintoja ja johtopäätöksiä.

Vastaväittäjä voi esittää väitöskirjalle kunniamainintaa. Perustelu kunniamaininnasta kirjataan vastaväittäjän lausunnon liitelomakkeeseen. Poikkeuksellisen ansiokkaalle väitöskirjatyölle voidaan asiantuntijoiden (vastaväittäjä, esitarkastajat) esityksestä antaa kunniamaininta.

OHJEET MENETTELYTAVOISTA VÄITÖSTILAISUUDESSA

1. Väitöstilaisuuteen saapuvat asianomaiset siten, että ensin saliin astuu ensin väittelijä, sitten kustos ja viimeisenä vastaväittäjä.
2. Miespuolinen väittelijä, kustos ja vastaväittäjä käyttävät frakkia ja mustia liivejä (tai univormua ilman kunniamerkkejä), naiset vastaavasti mustaa pitkähihaista pitkää pukua, jakkupukua tai housupukua. Väittelijä, kustos ja vastaväittäjä voivat myös sopia, että käytetään tummaa pukua. Naisilla on tällöin lyhyt jakkupuku tai housuasuu. Kustos ja vastaväittäjä, mikäli heillä on tohtorin arvo, pitävät tohtorinhatun kädessään sisään mennessään ja salista poistuessaan. Ulkomailla valmistuneet käyttävät omaa tohtorinasuaan, johon saattaa kuulua viitta ja päähine.
3. Kun kaikki ovat asettuneet paikoilleen kustos avaa väitöstilaisuuden lausuen: "Lääketieteellisen tiedekunnan määräämänä kustoksena julistan väitöstilaisuuden alkaneeksi."
4. Väittelijä pitää seisaaltaan väitöskirjan aiheeseen johdattavan *lectio praecursorian*, joka saa kestää enintään 20 minuuttia. Esitys aloitetaan sanoin: "Arvoisa kustos. Arvoisa vastaväittäjä. Arvoisat kuulijat".
5. Tavaksi tullut painovirheiden oikaiseminen jätetään pois väitöstilaisuudesta. Väittelijä voi sen sijaan antaa vastaväittäjälle kirjallisen luettelon huomaamistaan virheistä ja myös monistuttaa luettelon yleisöä varten. Vastaväittäjä liittää luettelon tiedekunnalle jätettävään lausuntoonsa.

6. Alkajaisesityksen päätyttyä väittelijä lausuu: ”Pyydän Teitä, Arvoisa Professori (tai Tohtori jne.) lääketieteellisen tiedekunnan määräämänä vastaväittäjänä esittämään ne muistutukset, joihin katsotte väitöskirjani antavan aiheita”.
7. Vastaväittäjä esittää seisaaltaan lyhyen lausunnon, jossa hän käsittelee väitöskirjan aihepiiriä ja merkitystä tieteessä, ym. samantapaisia yleisluonteisia kysymyksiä. Lausunnon jälkeen vastaväittäjä ja väittelijä istuutuvat.
8. Varsinaisen tarkastuksen alkupuolella vastaväittäjä kohdistaa ensin huomion metodisiin ja yleisiin kysymyksiin, minkä jälkeen seuraa yksityiskohtainen tarkastus.
9. Vastaväittäjä saa käyttää tarkastukseensa enintään noin neljä tuntia, jotta mahdollisille ylimääräisille vastaväittäjille jää riittävästi aikaa. Jos tarkastus vie runsaasti aikaa, voidaan pitää tauko, jonka kustos ilmoittaa. Väitöstilaisuus kokonaisuudessaan saa kestää enintään kuusi tuntia.
10. Päätettyään tarkastuksen vastaväittäjä seisomaan nousten esittää loppulausuntonsa, jota väittelijä kuuntelee seisaaltaan.
11. Väittelijä esittää seisaaltaan kiitöksensä vastaväittäjälle.
12. Väittelijä kääntyy yleisön puoleen ja lausuu: ”Tämän jälkeen kehotan niitä arvoisia läsnäolijoita, joilla on muistuttamista tai muuta esitettävää väitöskirjani suhteen, pyytämään puheenvuoron kustokselta.”
13. Kustos johtaa puhetta jakaen puheenvuorot ja valvoen, että väittelijä saa vastata välittömästi kuhunkin huomautukseen ja ettei käytetyissä puheenvuoroissa siirrytä syrjään asiasta.
14. Kustos päättää seisomaan nousten väitöstilaisuuden lausuen: ”Väitöstilaisuus on päättynyt”.

VÄITÖSKIRJAN TARKASTAJILLE SUORITETTAVAT PALKKIOT

Väitöskirjan esitarkastajille ja vastaväittäjälle suoritetaan ilman eri anomusta palkkio, jonka suuruus määrätään erikseen. Mikäli vastaväittäjä haluaa korvauksen matkakuluistaan, hänen tulee tehdä siitä esitys Turun yliopiston omaa tai valtion virallista matkalaskulomaketta käyttäen. Matkakulut korvataan valtion matkustussäännön mukaisesti. Matkalasku on jätettävä tiedekunnan kansliaan 45 päivän kuluessa väitöstilaisuudesta.